

۳، اردیبهشت ماه، ۱۳۹۶، تهران، ایران

تبیین اصول طراحی مجموعه های گردشگری با رویکرد اکوتوریسم به سوی معماری دانش بنیان
(نمونه موردی دریاچه ولشت کلاردشت در مازندران)

نادیا قربانپور^۱، راضیه لیبب زاده^۲

دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه علوم تحقیقات تهران^۱

استادیار دانشگاه علوم تحقیقات، گروه معماری^۲

sepideh.nadi22@gmail.com^۲

چکیده

طبیعت زیبا و متفاوت با وجود حیوانات و پرندگانی زیبا وجود دریاچه های مصنوعی زیبا، هوای پاکیزه و عاری از آلودگی زمین پوشیده از گیاهان و درختان، مناظر چشم نواز و دیدنی، همچنین آسودگی و آرامش در منطقه ای در حاشیه شهر که به سمت مدرن شدن پیش می رود و همچنین عدم جذب توریست و الودگی های محیط زیستی، اهتمام سازمانهای دولتی از جمله ایرانگردی و جهانگردی و حفاظت از محیط زیست مطالعه و ساماندهی این سایت، همه و همه ضرورت اجرای یک طرح مناسب در بخش اکوتوریسم و گردشگری را تأیید می کند. در این راستا تبیین اصول طراحی مجموعه های گردشگری با رویکرد اکوتوریسم به سوی معماری دانش بنیان بعنوان موضوع این پروژه انتخاب و مطالعات آن شامل بخش های زیر است. ابتدا به صنعت جاذبه های گردشگری و گردشگری محیطی یا اکوتوریسم، اهمیت گردشگری و جاذبه های توریستی کشور و پرداخته شده است. در بخش بعد، سعی شده است با بررسی مفهوم اکوتوریسم، گردشگری، پایداری، فاکتورهای مورد نیاز در بررسی تقاضای تفریحی و مجتمع گردشگری، عوامل موثر بر تقاضای تفریح، تفرج گاههای موجود که شامل تفرج گاههای طبیعی و تفریحگاه های ساخته دست انسان بررسی می گردد.

کلمات کلیدی

مجموعه ی گردشگری، توسعه معماری دانش بنیان، اکوتوریسم، ساختار مناسب، دریاچه ولشت.

یک سو و شناخت تجربیات جهان در مورد شیوه های تنوع بخشی اقتصادی و روابط بین الملل و بازارهای جهانی - منطقه ای از سوی دیگر، بتواند به تصمیم گیری های خردمندانه در چهارچوب قانون اساسی کشور و با حفظ عزتمندی دست یابد و در این میان اطلاع رسانی به موقع علمی و فرهنگی از طریق انتشار تجربیات جهان می توان تسهیل کننده این مهم باشد تا با شکستن انحصار اطلاعات علمی، فرهنگ تنوع بخشی در اقتصاد را توسعه دهد. یکی از عرصه های تنوع

۱- مقدمه

یکی از زمینه های حرکت از اقتصاد متکی به نفت به اقتصاد غیر نفتی، تغییر ساختار اقتصادی کشور است و برای چنین تغییری، نگرش یکپارچه در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، حقوقی و مدیریتی ضروری به نظر می رسد تا با شناخت عمیق امکانات و تنگناهای (ظرفیتهای) کشور از

نخستین کنفرانس ملی به سوی شهرسازی و معماری دانش بنیان

۳، اردیبهشت ماه، ۱۳۹۶، تهران، ایران

هستند و یا جاذبه‌های مصنوعی از قبیل پارک‌های موضوعی، باغ وحش‌ها و مجموعه‌های تفریحی می‌باشند.

۳- اهداف طرح

"اهداف تحقق شامل اهداف طرح که به دو بخش: اهداف کلی و اختصاص تأمین می‌گردد، می‌باشد.

"هدف کلی ایجاد مجموعه توریستی و تفریحی در منطقه مورد نظر است.

"اهداف کلی شامل:

- حفظ و اعتلای طرح

- تأکید و تأیید فرم طبیعی محیط

"اهداف اختصاصی شامل:

- ایجاد مراکز مختلف عملکردی به منظور ارائه خدمات بهینه تفریحی

- تشدید نقش استراحتگاهی و اقامتی محیط

- ایجاد کانون و قطب‌هایی که جهت گذران اوقات فراغت مناسب می‌باشد.

- ایجاد بستر جهت جذب توریست و جهانگرد در منطقه

۴- اهمیت و ضرورت پژوهش

گسترش صنعت گردشگری در مکان‌هایی که پتانسیل بالقوه جذب گردشگر رادارند می‌تواند به عنوان ابزاری کارآمد در جهت رشد و توسعه همه جانبه جوامع میزبان به کار گرفته شود. وجود جاذبه یک عنصر لازم و نه کافی در جهت رشد و توسعه صنعت گردشگری محسوب می‌شود، زیرا توسعه صنعت گردشگری در هر منطقه نیازمند شناسایی دقیق محدوده، ارائه خدمات و تسهیلات موردنیاز گردشگران و نیز معرفی درجهت جذب گردشگران می‌باشد. رشد و گسترش گردشگری منافع متعددی برای جوامع میزبان به همراه دارد که یکی از آنها منافع اقتصادی است. گردشگری از مهمترین فعالیت‌های انسانی معاصر است که همراه با به وجود آوردن تغییرات شگرف در سیمای زمین، اوضاع سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، منش و روش زندگی انسانها را دگرگون می‌سازد (محللاتی ۱۳۸۰: ۱۳). صنعت گردشگری آنچنان در توسعه اقتصادی، اجتماعی کشورها اهمیت دارد که اقتصاد دانان آن را صادرات نامرئی نامیده‌اند (رضوانی ۱۳۷۴: ۸). مطالعه سازمان جهانگردی گردشگری نشان می‌دهد که یک دلار درآمد مستقیم گردشگری ۴/۳ نسبت به صنعت، افزایش ارزش پیدا خواهد کرد. اشتغال افزایش یافته به وسیله گردشگری به افزایش ۵ فرصت شغلی منجر خواهد شد (Bin, 2008: 84). بخش بسیار مهمی از فعالیت‌های جهانگردی در دنیا مبتنی بر بهره مند شدن از طبیعت است که امروزه گردشگری طبیعی نام گرفته است. در فعالیت‌های مربوط به گردشگری طبیعی افراد یا گروه‌های جهانگرد با هدف بهره گیری از

بخشی اقتصاد کشور با توجه به گونه گی محیطی و مزیت‌های نسبی موجود، گردشگری است. گردشگری امروز در اغلب کشورهای جهان بویژه جهان اسلام، کلید اقتصاد بشمار می‌رود، تا جایی که در این کشورها گردشگری بیش از سایر برنامه های توسعه در اولویت قرار گرفته است.

تنوع بخشی به اقتصاد، بالا بردن شاخص های توسعه انسانی، افزایش بهره وری و کارآمدی نیروی انسانی، اشتغال زایی تعامل فرهنگها و حفظ محیط زیست و در مجموع توسعه پایدار از دغدغه های جهان امروز است که هر یک از کشورها در سطحی از توسعه در تلاش هستند که پاسخ لازم به آنرا بیابند. در این میان کشورهایی که به تنوع بخشی اقتصاد روی آورده اند و می خواهند خود را از اقتصاد تک پایه ای برهاند در جستجوی شناخت مزیتها هستند. یکی از این مزیتها گردشگری است که اغلب کشورها بویژه کشورهایی که به لحاظ موقعیت مکانی از این مزیت برخوردار هستند، آن را در برنامه های توسعه ملی خود گنجانده اند تا از این طریق بتوانند فرآیند توسعه ملی خود را تکامل بخشند. علاوه بر موارد فوق نیاز به ایجاد فضاهای طبیعی برای مراجعه کننده ،شناخت و ایجاد زیر ساخت های مناسب مورد توجه قرار میگیرد. در این میان کشور ایران و استان مازندران نیز به لحاظ موقعیت مکانی و داشتن عناصر مهم جذب گردشگری چون مناظر طبیعی، آثار باستانی، تمدن ریشه دار باید در تلاش باشد از اقتصاد تک پایه به سمت اقتصاد متنوع و با ثبات حرکت نماید. بدون شک دستیابی به چنین اهدافی مستلزم شناخت فرآیند گردشگری (طبقه بندی، رویکردها و آثار اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی و اقتصادی و) می باشد تا با یک پشتوانه علمی و آگاهی از آثار مثبت و منفی این پدیده در جهان و ایران، به انتخاب آگاهانه یک راهبرد منطقی واقع گرا توأم با برنامه ریزی و مدیریت صحیح گردشگری در چارچوب فرآیند توسعه همه جانبه و پایدار دست یابد.

امید است که با انتخاب این موضوع گامی کوچک در جهت توسعه صنعت گردشگری و اکوتوریسم و اکو لوژی در این منطقه از سرزمین ایران برداشته شود.

۲- تعریف طرح

- جاذبه‌های گردشگری

به طور کلی جاذبه‌های گردشگری را می‌توان به دو گروه اصلی یکی جاذبه‌های طبیعی و خدادادی و دیگر جاذبه‌های دست ساز بشری تقسیم بندی نمود. جاذبه‌های طبیعی شامل مواردی از قبیل چشم اندازه‌ها، آب و هوا، فضای سبز، جنگل‌ها و حیات وحش می‌گردد. در عوض جاذبه‌های دست ساز بشری یا محصول تاریخ و فرهنگ بشری

۳، اردیبهشت ماه، ۱۳۹۶، تهران، ایران

گردشگران مدتی را برای گذراندن تعطیلات در روستا یا مزرعه با خانواده کشاورزان سپری می‌کنند و محصولات کشاورزی واز اقامت گاه‌های آنان استفاده می‌کنند (معاونت گردشگری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری ۱۳۸۵: ۲۰-۱۹).

۸- گردشگری مزرعه یا فارم توریسم

به بررسی و معرفی گردشگری روستایی به عنوان نهادی ویژه در سازمان‌ها می‌پردازند تا آن را به شرکت‌های کشاورزی ارتباط دهد (بقائی و دیگران ۱۳۸۴: ۲).

۹- اهمیت گردشگری

صنعت گردشگری علاوه بر تقویت بنیه اقتصادی کشور می‌تواند بر روند کاهش بی‌تعادلی‌های منطقه ای و ارتقای، شاخص‌های توسعه در مناطق غیر برخوردار، توسعه اقتصادی در سطوح ملی، منطقه ای ایجاد تنوع و دگرگونی در ساختار اقتصادی مناطق در سطوح منطقه ای و به ویژه محلی و ثبات اقتصادی در سطح کلان نقش موثر ایفا کند. گردشگری در تنوع و غنا بخشیدن به اقتصاد محلی حائز اهمیت است. برای تولیدات محلی اعم از صنایع دستی و یا محصولات کشاورزی جهت ارتزاق گردشگری بازارهای جدید ایجاد می‌کند و علاوه بر آن در بهبود کیفیت فرآورده‌های کشاورزی و صنایع دستی نیز موثر می‌باشد و گسترش مشاغل کوچک، افزایش قدرت خرید جامعه میزان از دیگر ره آوردهای اقتصادی این فعالیت است. پس گردشگری به عنوان صنعت پویا و کاره گروه می‌تواند نقش ارزنده ای در توسعه پایدار کشور داشته باشد.

۵-۳ آثار مثبت بر گردشگری:

اثر گردشگری در ارتقای فرهنگ روحی- معنوی مسافر

- پند آموختن از تاریخ منطقه
- آموختن دانش و معرفت
- تقویت آداب و رسوم و سنن ملی
- تاثیر گردشگری درمنش و روش زندگی مردم
- تاثیر گردشگری در رونق صنایع دستی
- گردشگری ابزاری برای توسعه مناطق فقیر
- گردشگری عامل زنده نگه داشتن سنتها و آداب و رسوم
- گردشگری عامل حفظ آثار تاریخی و اصالتهای قومی

۶- توسعه پایدار گردشگری

در سال کنونی توسعه پایدار به عنوان روشی تازه مطرح است که جوامع می‌توانند بدان وسیله درباره سطح زندگی، عدالت اجتماعی و حفظ منابع بیندیشند.

هدفها و ویژگی‌های گردشگری پایدار عبارت هستند از:

۱- بهبود کیفیت زندگی جامعه میزبان

زیبایی‌های طبیعی و جلوه‌های حیرت انگیز خلقت ؛ به رشته کوه‌های مرتفع، کوهستان‌ها، کوهپایه‌ها، جنگل‌ها، صحراها و دریا‌های عمیق سفر میکنند. سفر میلیون‌ها گردشگر طبیعی که ممکن است به دنبال دیدار از گیاهان، جانوران ویا انجام بررسی‌های اکولوژیکی، مطالعات زمین شناسی، معدن و مشابه آن باشد و یا با هدف دیدار از روستاهای جا گرفته در دور دست ترین مناطق و تماس با مردمان ساکن در دهکده‌ها و شرکت در مراسم عرفی آنان صورت میگیرد، آثار اقتصادی اجتماعی و فرهنگی فراوان از خود به جای گذاشته است. ایجاد اشتغال و توسعه منطقه ای از آثار مهمی است که توسعه گردشگری طبیعی به همراه آورده است (فرج زاده اصل، ۱۳۸۷: ۳۶).

غناي جاذبه‌های ایران با انبوهی از یادمان‌های تاریخی و میراث فرهنگی و طبیعی بر جا مانده از دوره‌های مختلف، سبب شده است که این سرزمین را جهانی در یک مرز بنامند. با این حال داشته‌های گردشگری طبیعی ایران مجموعه ای گسترده از منابع پراکنده، ثبت نشده و در بسیاری از موارد روبه ناپودی رادر بر میگیرد. بررسی‌های جغرافیایی طبیعی و نیز امکان سنجی هر کدام از جاذبه‌های بوم شناختی قابل سرمایه گذاری در ایران بیانگر این است که در کشورمان گردشگری طبیعی یک منبع اقتصادی کم نظیر خاص، بسیار متصور و البته رها شده به حال خود است (اکبری ۱۳۸۷: ۱۳۵). تاسیسات و تجهیزات مورد نیاز گردشگران نیازمند استقرار در مکانی است که بتواند به بهترین وجه خدمات مورد نیاز گردشگران را فراهم آورد و در عین حال مکانی مناسب از نظر معیارهای مکان یابی محسوب شود. بنابراین در این پژوهش سعی شده است تا بهترین مکان در محدوده مورد مطالعه که برای ایجاد دهکده گردشگری مناسب است، شناسایی گردد.

۵- گردشگری محیطی یا اکوتوریسم:

اکوتوریسم معادل طبیعت گردی است جاذبه‌هایی که به نوعی با طبیعت در ارتباط هستند مانند: کوهنوردی

۵-۱- گردشگری سبز:

هر چند که در برخی کشورها واژه گردشگری سبز به گردشگری در بیلاقات خوش آب و هوا اطلاق می‌شود اما اغلب برای توصیف انواعی از گردشگری به کار می‌رود که بیشتر با انگیزه دوستداری از محیط زیست صورت می‌گیرد تا گردشگری انبوه و به عنوان یک شیوه بازاریابی به کار می‌رود که دوستی با محیط زیست را پیشنهاد میکند و به صورت گسترده با گردشگری جایگزین و گردشگری مسوولانه و گردشگری جدید هم معنی است.

۵-۲- گردشگری کشاورزی یا اکوتوریسم

۳، اردیبهشت ماه، ۱۳۹۶، تهران، ایران

نموده است. دیویسون ۱۹۹۶ با تاکید بر اهمیت کجا و چه وقت مدعی بود که این موارد اثرات گردشگری را از اثرات سایر بخش‌های صنعتی جدا می‌سازد. وی درارتباط با فضای گردشگری اظهار داشت که تولید و مصرف گردشگری بر خلاف بسیاری از فعالیت‌های صنعتی دیگر در یک مکان صورت می‌گیرد این بدان معناست که گردشگر محصول را در مقصد گردشگری به مصرف می‌رساند بنابراین اثرات گردشگری از نظر فضایی عمدتاً در مقصد گردشگری متمرکزند.

به نظر دیویسون ۱۹۹۶ به دلیل فصلی بودن فعالیت‌های گردشگری اثرات گردشگری در زمان‌های خاصی از شدت بیشتری برخوردار هستند فصلی بودن به طور عمده نتیجه‌ی دو عامل مهم است: اقلیم و دوره‌ی تعطیلات (برتون، ۱۹۹۲۰ و دیویسون ۱۹۹۶). از آن جا که اقلیم بر منابع مهم گردشگری مانند ساعات تابش نور خورشید یا میزان بارش برف در سال‌های خاصی از سال کنترل دارد عامل مهمی در گردشگری محسوب می‌شود. توانایی گردشگران در بازدید از مقصدهای گردشگری در زمان‌های خاصی از سال مثل تعطیلات مدارس/ سالانه نیز می‌تواند عامل فصلی شدن فعالیت‌های گردشگری باشد. [۴]

گردشگری بر خود گردشگران نیز اثراتی دارد. این اثرات را می‌توان در رفتار آنها در مقاصد گردشگری ملاحظه نمود. همچنین ممکن است این اثرات زمانی که دیدار کننده از سفر خود مراجعت نموده است نمایان می‌شود برای مثال امکان دارد تجربیات گردشگران بر تصمیم آینده‌ی آنها در بازدید از مقصد اثر بگذارد. در این صورت برخی از تجربیات در خود مقصد کسب می‌شوند اگرچه تفکر در مورد آنها و اثراتشان در انتخاب‌های گردشگری آن می‌تواند در محل دیگری صورت بگیرد (میسون ۲۰۰۰).

۹- اکوتوریسم

اکوتوریسم از ترکیب دو واژه‌ی اکولوژی و توریسم تشکیل شده است در سطح بین الملل اکوتوریسم به عنوان مفهومی که ریشه در حفاظت منابع طبیعی و آرمان‌های توسعه‌ی پایدار دارد مطرح شده است انجمن بین المللی اکوتوریسم TIES اکوتوریسم را این گونه تعریف می‌کند سفر مسئولانه به عرصه‌های طبیعی که اهداف عمده‌ی آن حفاظت از منابع زیست محیطی و ارتقای سطح زندگی جوامع محلی است (سلطان زاده ۱۳۸۵: ۱) [۶]

اکوتوریسم به عنوان الگوی فضایی گردشگری در طبیعت می‌تواند آثار مثبت فراوانی در این مناطق بر جای گذارد این الگوی گردشگری که هدف آن توسعه صنعت گردشگری بدون لطمه زدن به محیط زیست است (منصوری ۱۳۸۱: ۳۸) در قرن بیست و یکم از چنان اهمیتی برخوردار می‌شود که سازمان ملل متحد سال ۲۰۰۲ را سال بین المللی اکوتوریسم و قرن حاضر را قرن اکوتوریسم معرفی می‌کند.

۲- رعایت برابری یا مساوات بین دو نسل و در درون یک نسل
 ۳- حفظ کیفیت محیط زیست از طریق حفظ سیستم محیطی
 ۴- حفظ یکپارچگی و انسجام فرهنگی و همبستگی بین جوامع
 ۵- ایجاد تسهیلات و امکانات به گونه‌ای که دیدارکنندگان بتوانند تجربه‌های ارزشمندی کسب کنند.

۷- مجتمع گردشگری

به مجموعه‌ای از تاسیسات اقامتی، پذیرایی، تفریحی، تفرجگاهی و ورزشی گفته می‌شود که دارای تاسیسات متنوع بوده و مهمانان ضمن اقامت در آنها می‌توانند از خدمات جانبی دیگری که در آنها وجود دارد استفاده کنند تاسیسات اقامتی در مجتمع‌های گردشگری متنوع است و می‌توانند به صورت اتاق، ویلا، آپارتمان، کمپینگ، محل پارک کاروان یا اتاق‌های بسیار که با تومبیل یدک کشیده می‌شوند، باشد. [۲]

۸- اثرات گردشگری

گردشگری در محیطی صورت می‌گیرد که متشکل از انسان و ویژگی‌های طبیعی است محیط انسانی متشکل از عوامل و فرایندهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است. محیط طبیعی نیز از گیاهان، جانوران و زیست گاه‌هایشان تشکیل می‌شود با این حال شایان ذکر است که در واقع محیط انسانی و محیط طبیعی درهم آمیخته‌اند و فعالیت انسانی هم بر محیط طبیعی اثر می‌گذارد و از آن اثر می‌پذیرد. گردشگری می‌تواند به عنوان شکلی با اهمیت از فعالیت‌های انسانی اثرات قابل توجهی داشته باشد این اثرات در منطقه‌ی مقصد جایی که گردشگران با محیط محلی، اقتصاد، فرهنگ و جامعه تعامل دارند بسیار مشهود است. از این رو می‌توان به طور مرسوم اثرات گردشگری را تحت عناوین اثرات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی و زیست محیطی مورد بررسی قرار داد. در حقیقت مسائل گردشگری عموماً چند جانبه‌اند و غالباً دارای مجموعه‌ای از ابعاد اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی هستند و بنابراین هنگام بررسی هر یک از انواع اثرات باید به خاطر داشت که این اثرات چند جانبه‌اند و تقسیم بندی آنها آن طور که غالباً نشان داده شده آسان نیست به بیان دیگر نمی‌توان اثرات گردشگری را به سادگی صرفاً تحت عنوان اثرات اجتماعی، زیست محیطی یا اقتصادی طبقه بندی کرد بلکه این اثرات گرایش به داشتن ابعاد به هم پیوسته‌ی بسیاری دارند [۳]

احتمالاً اثرات گردشگری در طول زمان و با توسعه‌ی مناطق مقصد تغییر می‌کنند (باتلر ۱۹۸۰) طبق نظر وال ۱۹۹۷ عوامل کلیدی سهیم در اثرات عبارتند از: نوع فعالیت‌های گردشگری صورت گرفته، ویژگی‌های جامعه‌ی میزبان در منطقه‌ی مقصد و ماهیت تعامل بین دیدار کنندگان و ساکنین. دیویسون ۱۹۹۶ طیف مشابهی از اثرات ارائه داده و همچنین اهمیت زمان و مکان را در اثرات گردشگری لحاظ

۳، اردیبهشت ماه، ۱۳۹۶، تهران، ایران

در اکوتوریسم پایدار، استمرار منافع بلند مدت مطرح است و در این رابطه اکوتوریست کسی است که در صدد کسب تجربه ی صحیح و معتبر از طریق چالش‌های فکری و فیزیکی است.

به طور کلی اکوتوریسم و توریسم روستایی می‌تواند:

- به حفظ تنوع زیستی کمک کند

- در تامین رفاه جوامع محلی مشارکت داشته باشد

- ویژگی‌های خرده فرهنگ‌ها را تقویت کند

- از طریق فعال کردن تشکلهای خود که سبب جذب اکوتوریست‌ها و

ارائه ی خدمات به آنها میشود اشتغال زایی را تقویت کند

- سبب التزام افراد به مصرف کمتر منابع تجدید ناپذیر شود

- تقویت مشارکت‌های مردمی را سبب شود

۱۰- معرفی زمین پروژه و محدوده طرح

سایت مورد نظر در جاده بلده - رویان در قسمت شرقی جاده در

نطقه‌ای به نام آب پری واقع شده است این محدوده سطحی شامل

۵۰۰۰۰ متر مربع است و در حال حاضر کاربری سایت زمین زراعی و

کشاورزی است.

تصویر ۱-۱: زمین پروژه

۱۱- نتیجه گیری

معمولا ره آوردهای صنعت گردشگری بسیار پیچیده و به یکدیگر وابسته اند، بنابراین اغلب، هر یک از یک طبقه یا گروه قرار می‌گیرد. این تغییرات می‌تواند منفعت را، یا بگونه ای زیانبار جلوه کند. همانطور که بررسی شد، در خصوص پیامدها و آثار پدیده گردشگری در عمل و بعد تئوری اختلاف نظرهایی وجود دارد. با توجه به نتایج بدست آمده از این تحقیق باید به موارد زیر اشاره کرد.

۱- کلیه عاملهای اثرپذیر مشخص شده از ایجاد مراکز گردشگری که توسط جامعه کارشناسان بیان شده اند، بصورت "کلی نگر" می‌باشند. به این معنا که هر کدام از این فاکتورها قابل قسمت به زیر عاملهای جزئی تر بسیاری می‌باشد.

۲- کلیه این فاکتورها بجز یک مورد، از اثرپذیری مثبت بالایی برخوردارند. تشکیل کانونها و مراکز رشد، بر اساس نظریه قطب رشد و

اکوتوریسم یا طبیعت گردی گونه ای از جهانگردی است که رو به رشد دارد و افرادی را که از زندگی در شهرهای شلوغ به ستوه آمده‌اند به سوی خود جذب می‌کند (حافظ نیا و روضانی دارابی ۱۳۸۲: ۴۸).

گردشگری در طبیعت یا اکوتوریسم در برگیرنده ی تمام مسافرت‌هایی است که به منظور لذت بردن از طبیعت انجام می‌گیرند و در آنها حفاظت از محیط زیست و پایداری جاذبه‌های طبیعی اهمیت بسیار دارد. چنین افزایش در آمد و اشتغال یا به طور کلی سطح رفاهی جامعه ی محلی نیز مد نظر است (سقای و عبداللهی ۱۳۸۲: ۳۴). [۷]

اکوتوریسم شکلی از توسعه ی جهانگردی است که فرصت‌های بی نظیری را برای ادغام توسعه با جهانگردی، مدیریت منابع، و مدیریت نواحی حفاظت شده در بسیاری از نقاط فراهم می‌سازد. به عبارت مشخص تر، جهانگردی در نواحی طبیعی دست نخورده است که هم برای جوامع و فرهنگ‌های محلی سودمند است و هم تجربه ای مفید و آموزنده برای جهانگردان محسوب میشود. عملا شکلی از جهانگردی پایدار است اما به محیط‌های روستایی وابستگی دارد به همین سبب زیر مجموعه ی جهانگردی روستایی به حساب می‌آید البته نمی‌توان گفت که هر نوع جهانگردی روستایی جهانگردی بوم زیستی است.

۹-۱ اکوتوریسم پایدار

توریسمی که از نظر اکولوژیکی پایدار باشد یعنی به نیازهای فعلی اکوتوریست‌ها پاسخ دهد به حفظ و بسط فرصت‌های اکوتوریستی برای آینده بپردازد و به جای صدمه زدن به اکولوژی در جهت پایداری آن تلاش ورزد اکوتوریسم پایدار خوانده می‌شود.

در اکوتوریسم پایدار، انگیزه ی اصلی مسافرت به طبیعت دیدار از جذابیت‌های طبیعی یک منطقه شامل ویژگی‌های فیزیکی و فرهنگ بومی است. اکوتوریست پس از مشاهده ی جذابیت‌ها بدون این که خللی در آنها وارد آورد و به تخریب آنها بپردازد محل را ترک می‌کند به این ترتیب ضمن شناختن فرهنگ سوابق تاریخی و نمونها طبیعی منطقه شان و جایگاه اکوتوریسم را حفظ میکنند و برای مردم محلی فرصت‌های اقتصادی و درآمد زایی را به وجود می‌آورد در اکوتوریسم پایدار برای حفظ و حمایت جدی از جذابیت‌ها و زیبایی‌های طبیعی منابع مالی و اعتبارات مورد نیاز فراهم می‌شود به این ترتیب می‌توان گفت که اکوتوریسم پایدار آنتی تزی برای توریسمی است که صرفا به منابع کوتاه مدت می‌اندیشد.

در اکوتوریسم پایدار استمرار منافع بلندمدت مطرح است و در این رابطه اکوتوریست کسی است که درصد کسب تجربه ی صحیح و معتبر از طریق چالش‌های فکری و فیزیکی است او آمادگی دارد سختی‌ها و ناراحتی‌های سفر را برای کسب تجربه و آگاهی تحمل کند. [۸]

۳، اردیبهشت ماه، ۱۳۹۶، تهران، ایران

- [۱۰] مجموعه مقالات همایش بررسی موانع و مشکلات توسعه گردشگری استان آذربایجان شرقی - بهرام نکوئی صدری - ۱۳۸۵
- [۱۱] رساله ی کارشناسی (مجموعه ی تفریحی دروازه ی ایران) - سید مهدی مرتضوی - دانشگاه آزاد قزوین - ۱۳۸۵
- [۱۲] رساله ی کارشناسی (مجموعه ی فرهنگی گردشگری رامسر) - مریم السادات حسینی - دانشگاه آزاد قزوین - ۱۳۸۵
- [۱۳] جزوه ی تنظیم شرایط محیطی دکتر آزاده شاهچراغی
- [۱۴] معاونت گردشگری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری ۱۳۸۵: ۲۰-۱۹
- [۱۵] حافظ نیا ورمضانی دارابی ۱۳۸۲: ۴۸
- همچنین توسعه و تکامل تدریجی مناطق اطراف کانونهای رشد، محقق می باشد. بدیهی است کارشناسان و متخصصین، تنها به ایجاد مراکز گردشگری به عنوان کانون رشد توسعه منطقه ای، فقط در چارچوب اصول و ضوابط صحیح برنامه ریزی و اجرا نظر دارند. لذا مسلم است که نظریه قطب رشد در منظر تئوریک، تحقیق پذیر می باشد. اما آنچه در اجرا و واقعیت مشخص است آنکه، نظریه ها و راهبردهای توسعه منطقه ای، آن قدر جامع و فراگیر و در جهت آرمان اجتماعی نیست که به درستی پاسخگوی هدفهای آرمانی توسعه منطقه ای باشد. در عمل تنها، منافع و مزایای نظریه ها و راهبردهای توسعه منطقه ای برای ایجاد کانونهای رشد به سطوحی معین، محدود می گردد. در این راستا پیشنهاد می گردد:

- ۳- کلیه اثرات و تبعات اجرای طرح در خردترین سطح هم برای جامعه و محیط میزبان وهم برای جامعه و محیط خارج از منطقه بررسی شود. مطالعه اثرات در کوچکترین و جزئیترین سطوح موجب شفافیت در کانالیزه شدن برنامه ریزی و همچنین افزایش ضریب تحقق اهداف طرحها می گردد، زیرا مقصد معین است. اما بیان اثرات بصورت کلی نگر، برآورده نشدن اهداف را توجیه پذیر می کند.
- ۴- وجود مشارکت، نظارت و مدیریت مستمر برای جامعه محلی در بخشها و رده های مختلف طرح توسعه بصورت گروهها تشکلهای گوناگون در کلیه مراحل ضروری است. انتفاع مستقیم وبدون واسطه مردم منطقه میزبان از مزایای اینگونه طرحها شرط بقای آن می باشد و موجب تحقق تاثیرپذیری واقعی عاملهای توسعه می گردد.

مراجع

- [۱] رساله ی کارشناسی (مجموعه ی تفریحی - فرهنگی) - مریم صراف - دانشگاه تهران - ۱۳۸۰
- [۲] مک دانالد - ۱۹۶۰
- [۳] دومازیه - ۱۹۶۷
- [۴] دکتر واعظ موسوی - ۱۳۸۳
- [۵] رساله ی کارشناسی (مجموعه ی تفریحی - توریست - اقامتی در گلابدره) - سودابه صبوری - دانشکده دکتر شریعتی - ۱۳۸۸
- [۶] دفتر جنگل های خارج از شمال - سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور
- [۷] راهنمای برنامه ریزی سفر در استان مازندران - اسحاقی - سازمان ایرانگردی و جهانگردی مازندران - شهریور ۱۳۸۰
- [۸] رساله ی کارشناسی ارشد (مجموعه ی تفریحی توریستی بام سبز لاهیجان) - زواره محمدی - دانشگاه علم و صنعت ایران - ۱۳۸۱
- [۹] رساله ی کارشناسی ارشد (مجموعه توریستی - تفریحی - اقامتی فرح آباد ساری) - علوی تبار